

Akdeniz Üniversitesi
Dumlupınar Bulvarı
07058 Kampus
Antalya/TÜRKİYE

Akdeniz Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi
Gerontoloji Bölümü

Demografik Yaşlanmanın İş Dünyasına Etkileri

Prof. Dr. phil., habil. İsmail Tufan

TÜİK'e göre Türkiye'nin nüfus artışı 2019 yılında yüzde 1,39 iken, 2020 yılında yüzde 0,55'e geriledi. Bu, nüfus artış hızında yaklaşık yüzde 40'lık bir azalmadır. En son 2007 yılında yüzde 0,58 olarak bu kadar azalmıştı. Daha sonra 2019'a kadar yüzde 1,2 ile yüzde 1,48 arasında yer aldı. Bu açıdan bakıldığında 2020'deki nüfus artış hızındaki azalma henüz bir trend olarak kabul edilemeyebilir. Ancak zaman dilimi genişletildiğinde nüfus artış hızındaki azalmanın bir trende işaret ettiği görülmektedir. 1960 yılında yüzde 3,06, 1970'ye yüzde 2,68, 1980'de yüzde 2,17, 1990'da yüzde 2,29, 2000'de yüzde 2,0, 2010'da yüzde 1,60 ve 2020'de yüzde 0,55. Nüfus artış hızında azalma trendine ek olarak yaşam süresi uzamaktadır. Bu yüzden nüfusumuz doğumlar azalmasına rağmen çoğalmaya devam etmektedir. Gelecekte yaşlı nüfus artacak, genç nüfus azalacaktır. Bu gelişmeler akla şu soruları getirmektedir: ***Toplam nüfusun yaşlanması, çalışan nüfusa etki edecek midir? Gelecekte çalışan nüfus ve nitelikli personel kıtlığı yaşanacak mıdır? Çalışan nüfusun azalması halinde sosyal güvenlik sistemine bunun etkisi nasıl olacaktır?***

Endüstri ülkelerinin nüfus yapısı orta veya uzun vadede güçlü bir değişime uğramaktadır. Bu, geride kalan yüzyılda edinilmiş en önemli tecrübelerden biridir. Doğurganlığın azalması ve yaşam süresinin uzaması, endüstri ülkelerinde kaygıyla izlenen gelişmelerdir. Aile kavramının son yüzyılda uğradığı değişimin de bu gelişmede etkisi vardır. Endüstrileşme sürecinde ailenin önemi azalmaktadır. Tarım toplumlarında genellikle sosyal güvenlik sistemi gelişmemiş olduğu için aile, birey açısından bir "sigorta" niteliği taşımaktadır. Ancak Türk toplumu tarım toplumu özelliğini kaybetmiş, daha ziyade endüstrileşme sürecinde hızla ilerleyen bir toplum olmuştur. Bunun sonuçları eğitimde, istihdamda, sosyal güvenlik sisteminde, milli otomotiv ve milli askeri sanayilerindeki gelişmelerde algılanmaktadır.

Bütün ülkelerin ekonomisine ağır darbe vuran Covid-19 salgınının eğitimde ve iş dünyasında açtığı hasarların normalleşmeyle birlikte kapatılacağını varsaysak bile demografik yaşlanmanın sonuçları gelecek nesilleri etkileyecektir. Endüstri ülkelerinin 1990'lı yılların başlarında buna karşı aldıkları önlemlerden biri "erken emekliliği" teşvik etmektir. Fakat uzun vadede bunun bir fayda sağlamadığı görülmüştür. Bugün daha ziyade endüstri ülkelerinde emeklilik yaşı yukarı çekilmeye çalışılmaktadır. Örneğin 1990'lı yıllarda erken emekliliği destekleyen Almanya'da emeklilik yaşı 67'ye yükseltildi, ama bunun yeterli gelmeyeceği, bu yüzden emeklilik yaşının 70'e yükseltilmesi gerektiği belirtilmektedir. Her ne kadar yaşam süresi uzasa da her meslek dalında 67 veya 70 yaşına kadar çalışmak mümkün olmadığı için emeklilik yaşında mesleğe göre bir ayarlama yapılması da gündeme gelebilir. O zaman eşitlik ilkesine aykırı bir durum ortaya çıkacaktır. Diğer taraftan eşitlik ilkesinin, örneğin İngiltere veya Almanya gibi ülkelerde çoktan zedelendiği görülmektedir. Örneğin sağlık hizmetlerinde bugün "çifte standart" çoktan uygulamaya konulmuştur. Alman kamuoyunun buna ilk

Akdeniz Üniversitesi
Dumlupınar Bulvarı
07058 Kampus
Antalya/TÜRKİYE

Akdeniz Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi
Gerontoloji Bölümü

dönemde tepkisi göreceli güçlüydü, ama bugün sağlık hizmetlerinde çifte standardın büyük ölçüde kabullenildiği görülmektedir. Sağlık hizmetlerinde edinilen bu tecrübe, politikacıları cesaretlendirebilir ve başka alanlarda da çifte standarda dayanan yeni uygulamalara zemin hazırlayabilirler. Bu açıdan demografik yaşlanma mevcut sosyal sorunların çoğalmasına ve yenilerinin ortaya çıkmasına yol açabilecek bir gelişme olarak görünmektedir.

Özellikle iş dünyasında genç ve yaşlı kuşakları karşı karşıya getirebilir. Bir taraftan emeklilik yaşının zorunlu olarak yukarıya çekilmesi gerekmektedir, diğer taraftan genç kuşak azalmasına rağmen gençler arasında işsizlik çoğalmaktadır. Bu paradoksun kesin çözümü bulunamadı. Daha ziyade gelecekte daha da keskinleşecektir. Örneğin bir taraftan çalışma yaşamının süresi uzarken, diğer taraftan bakıma muhtaç yaşlısının bakımını da üstlenmek zorunda kalacak olan genç ve orta yaşlı bireylerin çoğalmasını beklemeliyiz. Bu kişilerin ekonomik, psişik ve sosyal sorunlarının çözümü için şimdiden harekete geçilmelidir. Doğurganlığın azalması gelecekte çalışan nüfusun azalmasına yol açacaktır. Eğitim ve meslek eğitimi alanlarındaki eksikler nedeniyle nitelikli personel kıtlığının ortaya çıkma olasılığı da git gide artmaktadır.